
Ureditev kanjona Kokre v Kranju – anketna preveritev

Author(s): Peter GABRIJELČIČ

Source: *Urbani Izziv*, No. 18, VREDNOTE IN VREDNOTENJE (december 1991 / December 1991), pp. 52-57

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180682>

Accessed: 12-11-2018 08:12 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Attribution 4.0 International (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

strokovnjaki na področjih ekoloških, medicinskih, psiholoških, socioloških itd. ved. Brez strokovno utemeljenih argumentov bodo zahteve spomeniškovarstvene stroke za posebne ugodnosti, ki naj jih bosta deležna varovanje in prenova dediščine, imele le težo kulturniške akcije, ki je sicer dobrodošla, vendar je zaradi finančnih omejitev ni mogoče izpeljati.

Sočasno z uveljavljanjem prenove kot gospodarske in kulturne kategorije bi moralo potekati dejavno sodelovanje spomeniškovarstvene stroke pri oblikovanju predlogov za spremembe davčne zakonodaje (7. točka 6. člena, možnosti mecenstva itd.), zakona, ki ureja posedovanje in proutet nepremičnin, zakona, ki ureja novo lastninjenje premoženja in stanovanjskega zakona - vsi naj spodbujajo vse zasebne, podjetniške in državne investitorje v prenovu, ne glede na to, ali gre za mecenstvo ali za lastniške naložbe v prenovu.

mag. Maja Črepinšek, dipl. inž. arh., Restavratorski center Republike Slovenije.

Opombe:

- ¹ M. Črepinšek, Arhitekturno-varstvena izhodišča in kriteriji za ugotavljanje smotnosti prenove stavbne dediščine, FAGG-VTO Arhitektura, Katedra za teorijo arhitekture, Ljubljana 1991.
- ² P. Fister, J. Marinko, M. Črepinšek, Strokovna izhodišča in kriteriji za ugotavljanje smotnosti prenove na ravni naselij, delov naselij in objektov, Poglavje B: Arhitekturno-varstvena izhodišča in kriteriji za ugotavljanje smotnosti prenove stanovanjskega fonda in bivalnega okolja glede na sodobne zahteve in specifikko, Univerza Edvarda Kardelja, FAGG - VTO Arhitektura, Ljubljana 1988.

Peter GABRIJELČIČ

Ureditev kanjona Kokre v Kranju - anketna preveritev

Lahko rečemo, da ima vsako mesto, ki "da nekaj nase", v svojem kulturnem konceptu tudi institucijo urbanističnih in arhitektonskih natečajev. Pa ne zgolj zaradi potrebe po rešitvi povsem konkretnih problemov in naročil, ki tarejo mestne očete, pač pa tudi in predvsem zaradi spoznanja, da predstavlja natečaj pomemben instrument pri oblikovanju kolektivne urbane zavesti in vizije o bodočih ureditvah mestnega prostora. Natečajne rešitve odpirajo nove razvojne možnosti in pomenijo pomemben element za razvoj stroke. Oblikujejo bogato ponudbo idej in predlogov, ki se ciklično, vedno znova, preverjajo v novih družbenih in kulturnih razmerjih. S sredstvi, ki jih mesto namenja za izvedbo strokovnih natečajev, se posredno vzpostavlja plast strokovnjakov oziroma strokovnih timov, ki so sposobni konceptnega pogleda na mesto oziroma ki so sposobni kontekstualnih odgovorov tudi na vsakodnevne praktične naloge. Posebno mesto med različnimi vrstami natečajev imajo anketni natečaji oziroma tako imenovane arhitekturne delavnice. Metoda anketnega pristopa k pridobivanju ekspertnih mnenj je za strokovnjake še posebej hvaležen izziv, saj lahko v okviru svojih strokovnih pogledov neobremenjeno razmišljajo, ne da bi bili pod pritiskom tekmovalne špekulativnosti, ki je tako značilna za natečaje, vezane na konkretne naloge. Seveda pa lahko tresničujemo vzgojni smoter natečaja kot učnega gradiva le, če je organizacija natečaja transparentna in če so njegovi rezultati dostopni širši strokovni javnosti.

V tem smislu je še posebej pomembna strokovna publicistika, v kon-

kretnem primeru revija Urbani izziv, nekakšna "oglasna tabla", ki omogoči vsakomur sporočati pa tudi sprejemati informacije, ki nastajajo vsakodnevno na arhitektovi ali urbanistovi mizi. Je torej nekakšen monitoring oziroma podaljšek in razširitev njegovega delovnega okolja, v katerem se vednomer preverja in iz katerega dobiva nove kreativne vspodbude.

V Kranju imajo že kar nekaj izkušenj s tovrstnimi anketami. Zadnja, izveden spomladi tega leta, je obravnavala bodočo ureditev območja kanjona Kokre. Naloga je odprla vrsto strokovnih vprašanj, ki so lahko zanimiva tudi za širšo strokovno javnost, zato izkoriščam odprtost pričujočega medija za objavo nekaterih misli iz tehničnega poročila. Sočasno pozivam kolege, da bolj pogosto objavljajo svoje zamisli, natečajne in idejne projekte, skice in študije ter s tem pripomorejo k večji komunikativnosti stroke.

Razpisovalci ankete Ureditev kanjona Kokre v Kranju so pripravili obsežno in kvalitetno gradivo, ki je omogočilo celosten pogled tako nad ekološkimi in razvojno zgodovinskimi značilnostmi obravnavaga prostora kot tudi izoblikovalo osnove za razumevanje programskih alternativ in možnosti bodoče ureditve Soteske.

Življenje na robu

Natečajniki smo razmišljali o bodoči usodi kanjona Kokre, o usodi treh značilnih krajinskih območij, ki segajo od elektrarne na Kokri do mostu na Huje; od tod pa do Poštne ulice in naprej do izliva Kokre v Savo. Soteska se globoko zajeda v Kranjsko polje ter na svojem izteku oblikuje skupaj z dolino Save značilen pomol, na katerem stoji srednjeveško mesto. V mestni sliki in v ravninskem pejsažu je soteska opazna le po linearnem poteku bujne vegetacije, ohranjene v obliki varovalnega gozda na njenem ostenju. Čeprav je soteska iz ravnine skoraj neopazna, pa predstavlja v funkcionalnem in tudi mentalnem dojemljanju prostora ostro mejo, nekakšen "rob sveta", kjer se končajo vsi uporabni nameni prebivalcev ravninskih vasi in mesta.

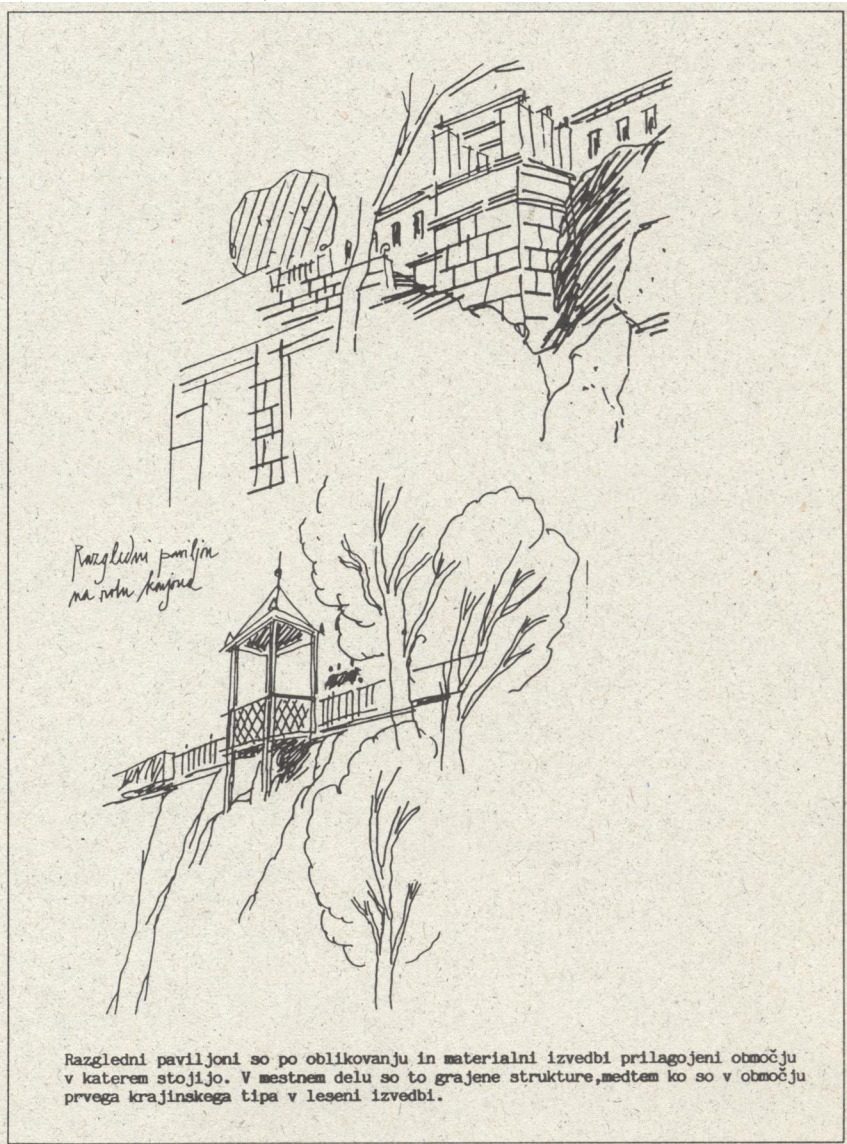
To je tisti rob v prostoru, proti kateremu se odrivajo vsi manj vredni mestni programi oziroma vsi tisti programi, ki jih nočemo videti v urejenem okolju. V primeru mesta je to industrija s svojimi skladišči, depnijami odpadkov, provizornimi objekti in podobnim, mestne stanovanjske hiše s svojimi dvorišči in smetišči, v primeru kmetij pa kmečka dvorišča z vso mogočo šaro, ki pogosto sega preko roba kanjona v njegovo ostenje. Kanjon Kokre je bil in je še priročno mesto za vse, česar se je bilo potrebno znebiti ali kar je bilo potrebno prikriti. Nekakšna idealna "črna luknja", v katero si lahko pometal vso nesnago mesta - od kanalizacijskih odplak do raznovrstnih odpadkov. Kanjon sam torej ni bil čislán kot posebno mikaven ambient; verjetno so mu pripisovali večje zasluge le za prej omenjene lastnosti mestnega smetišča. Izjema je območje okoli mostu Huje, kjer se kanjon razširi in se njegovo ostenje razpre v bolj blage travnate brežine. Ta del soteske je bil zaradi cestne povezave bolj dostopen tudi v zaznavnem smislu, zaradi možnosti zajezitve struge pa primeren tudi za ureditev kopališča. Če je bilo mesto do tega območja blagohotnejše v svoji "smetarski" vnemí, pa se ni kaj prida potrudilo za bolj kvalitetno oblikovanje njegove robne obzidave. Problem oblikovanja obzidave rečnega roba, rečne terase ali v našem primeru roba kanjona je problem, na katerega naletimo v mnogih slovenskih mestih. V Ljubljani v Stari Ljubljani ob Ljubljanici, v Novem mestu v Starem mestu in Kandiji in še kje.

Mesto in reka

Da bi razumeli zatečeno stanje v našem konkretnem primeru, moramo poseči v njegovo razvojno ozadje. Skozi kulturnozgodovinski razvoj je v Evropi prišlo do sprememb v vrednotenju fenomena mesta in narave. Sprva, na primer v obdobju renesanse, se je gledalo na mesto kot na nekaj svetega, kot utelešenje idealne forme, ki vsebuje naravo v obliki ujete geometrije in prostora, prava narava pa je bila ocenjena kot divjina, pred katero se je želel človek zaščititi. Vse obdobje srednjega veka je torej obvladoval filozofski in prostorski koncept "perspektive", v ka-

terem je "prostor" definiran kot dimenzijska razsežnost, torej kot mesto, trg ali ulica, opredeljena v okviru določenih meja. S srednjeveškim mestom si je človek zgradil svoj umetni svet, v katerem je lahko realiziral vse svoje ideale. Mesta se zapirajo vase, v osrednje mestne ulice in trge, na katere se obračajo z najbolj imenitnimi pročelji svojih palač in meščanskih hiš. Trgi so "duša" mesta, medtem ko je njihovo ozadje namenjeno manj imenitnim funkcijam. Reke ob mestih so kot nalašč ustvarjene za takšne namene. Tukaj se mesto znebi svojih odplak, po reki se vršijo transporti, reka je mesto poplav in bolezni. V stari Ljubljani se zato odpirajo hiše proti reki s svojo "straniščno" stranjo, prav tako v Novem mestu in naposled je tako tudi v Kranju. Tej strani ni bila nikoli

posvečena posebna skrb pri oblikovanju. V razliko od bogatih, po vseh pravih arhitektonске umetnosti oblikovanih uličnih fasad so rečne fasade oblikovane bolj naključno. Nastale so pogosto z nizanem in dodajanjem posameznih potrebnih elementov in so tudi v materialni izvedbi skromnejše in iz pogosto provizornih materialov. Ob svojem nastanku ta rečna pročelja niso bila posebno cenjena. Lahko bi celo rekli, da glede na to, da so bila obrnjena v **naravo** niti niso bila prisotna v zavesti meščanov kot posebna arhitektura. "Narava" se torej pojavlja v zavesti srednjeveškega meščana le kot z zidovi ograjen vrt ali park, torej kot nekaj, kar simbolizira **ukročeno naravo**, medtem ko je na drugi strani zidov le **neukročena divjina**.

Že v 18. stoletju se začne v Evropi oblikovati nova prostorska zavest. Prvi so preskočili ograjo mest in vrtov v Angliji in uvideli, da je narava en sam velik vrt. Na drugi strani ograje se je odprl nov svet. Ta preskok pa se ni dogodil toliko časa, dokler ni nov pogled na naravo pregnal starega in dokler se ni razvila nova estetika, ki je bila v sozvočju s povečano areno življenja.

V kontekstu gornjih razmišljanj lahko prepričljivo potegnemo paralelo tudi s situacijo v našem konkretnem primeru. Lahko rečemo, da so meščani postopoma pogledali tudi izven zidov svojega mesta. Presenečeni so spoznali, da biva tudi drugačen svet, svet, za katerega ni bilo mesta v njihovi dosedanji predstavnici. To je pogled iz kanjona na mesto, pogled v kanjon in občutenje notranjih ambientov v soteski. Ti pogledi so dramatični, posebno tisti, ki so delo "božjih" rok. Manj dramatični so pogledi na človekove stvaritve. Pa saj je tudi razumljivo. To je namreč pogled v ropotarnico, oziroma pogled na svet skozi "straniščno školjko". "Arhitekturo", obrnjeno proti reki, označujemo danes sicer bolj prizanesljivo s pojmom "ljubko razgibane obrečne fasade", kot je to spet v Ljubljani ali v Novem mestu. Vendar pa tudi to ne zadošča in potrebni so koreniti posegi, kot jih je videti ob obrežjih Ljubljance, da ustvarimo novo kvaliteto prostorskega doživljanja. Temeljna naloga oziroma prvi korak pri urejanju soteske je torej priznati avtonomnost notranjim ambientom soteske in drugič v "pomiritvi" med vsemi oblikami doživljanja prostora.

Soteska in človek

Ob tem, ko smo "odkrili" sotesko, jo želimo kot ljudje podrediti in vključiti v svoje namere. Vendar je soteska izredno dinamičen ekološki sistem. Vsakodnevno smo priča veliki dinamiki geomorfoloških pojavov. Iz ostenja se trgajo večtonski bloki labore in ustvarjajo nova vodna zajetja, spreminjajo tok reke in grozijo objektom na robu kanjona, da zgrmijo v globino. Vse to so naravni procesi, ki so temelj zapletenemu ekološkemu sistemu, ki vlada v soteski. Za obiskovalca je obisk soteske torej povezan z določenim

tveganjem. Če bi želeli programsko obogatiti dno soteske in omogočiti dostop večjemu številu obiskovalcev, se nujno srečamo s pojmom varnosti oziroma s problemom zavarovanja obiskovalcev pred morebitnimi nesrečami. V skrajni obliki bi morali težiti k popolni umiritvi naravnih gibanj, na nek način "imunitificirati" sotesko v statično stanje, v katerem bi se lahko obiskovalec gibal popolnoma varno. Seveda je to čisti nesmisel. Nesmisel zato, ker bi takšno stanje pomenilo tudi smrt soteske kot plastovitega ekološkega fenomena. Spomnimo se samo problema slapov v Jajcu, kjer je že sprema ene same komponente v ekološkem sistemu pomenila smrt čelotnega procesa tvorbe lehnjaka oziroma smrt njegove biološke komponente. Zato bo potrebno tudi ob obravnavi bodočih programov v soteski predvideti različne režime varnosti in s tem različno dostopnost posameznih ambientov. Posebno v prvem in tretjem krajinskem območju bo v soteski obstajalo vedno prisotno tveganje. Nesmiselno bi bilo namreč absolutno varovati obiskovalca, tako kot bi bilo to absolutno nesmiselno v gorah, ki bi jih morali v ta namen prepustiti s številnimi ograjami, stopnicami, betonskimi oporniki in jeklenimi sidri in jim s tem odvzeli njihovo prvobitnost.

Težiti moramo predvsem k večji prisotnosti kanjona v zavesti meščanov. V ta namen je potrebno zagotoviti njegovo dostopnost in posredno, preko elementov mestnega zelenja, označiti njegov potek v mestnem prostoru. Ob robu kanjona moramo težiti k oblikovanju zelenega pasu z rekreacijsko-razgledno potjo, ob kateri ležijo označene vedutne točke in dostopi do dna kanjona. Te markantne točke naj bodo preko sistema zelenih poti povezane z mestom. V mesto morajo od roba kanjona prodirati zeleni klini ali drevoredi po katerih lahko posredno slutimo prisotnost soteske. Tako oblikovan in fizično realiziran koncept bi skozi daljšo časovno izkušnjo izoblikoval kolektivno zavest prebivalcev o sobivanju mesta s kanjonom kot ambientom, ki je dostopen v obliki razširjenega mestnega parka. Verjetno je, da velika večina prebivalcev ne bo nikoli vstopila v to območje, tako kot

tudi velika večina Ljubljančanov nikoli ne obiše Ti-volja, vendar pa daje že samo občutek možnosti vstopa oziroma zavest o obstoju takšnega območja prebivalcem novo vsebino in novo kulturno zavest.

V soteski sami je naloga predvsem, kako nečesa "ne narediti", ne pa "kaj napraviti". Množični obiski bi sotesko uničili. Seveda ne povsod. Pri mostu na Huje je bilo že nekdanj kopaljšče in tudi danes bi ta prostor prenesel določene oblike rekreacije na travi in večje število obiskovalcev, ki bi prišli v prostor z določenimi nameni in zato verjetno ne bi obremenjevali ostalih dveh krajinskih sistemov.

Predlog ureditve kanjona in njegove neposredne okolice

Osnovni koncept, ki ga predlagam, je vzpostavitev dveh krožnih poti (pot na robu kanjonu in pot po njegovem dnu), ki se medsebojno programsko in prostorsko povezujeta in nadgrajujeta. V povezavi nudita obe poti čez 6 km rekreativne hoje ali teka, lahko pa jih poljubno kombiniramo v programe različnega značaja. Na primer: vzgojno-učna pot v prvem območju, združena z rekreativno-gostinsko v območju kopaljšča, itd. Poti imajo različne značaj glede na prostor, skozi katerega potekajo. Ob njih so organizirani raznovrstni programi, ki jih ilustrativno predstavljam v priloženih skicah.

Na krožni poti ob robu kanjona so postavljene arhitekturne markacije, ki so vidne in dostopne preko sistema drevorednih poti iz mesta. Na ta način vgradimo potek kanjona v mentalno predstavlo mestnega prostora.

Ob gradnji novega mostu in ob načrtovani rekonstrukciji kompleksa Save se odpira zahteva po radikalnemu preoblikovanju osrednjega prostora soteske. Obstoječih kvalitete prostora ne bo mogoče ohraniti, potrebno bo poiskati nov koncept, ki bo vnesel v prostor drugačna ambientalna doživetja (primerjaj situacijo s tisto ob izgradnji novega mostu čez Kokro leta 1938). Potrebno bo ustvariti jasnejša razmerja med

posameznimi morfološkim enotami in izoblikovati jasnejše prostorske robove.

Sistem zelenih poti ob kanjonu

Današnje stanje

Ker kanjon za mesto nikoli ni predstavljal kakšne posebne ambientalne vrednote, in ker so bila njegova prepadna pobočja prej "grozeča" kot "vabeča", mesto tudi ni kazalo posebnega interesa, da bi prostor ob prepadu odpiralo širši publiki. Prav nasprotno. Rob kanjona je le malo dostopen. Bolj pogosta je njegova pozidava, ki večkrat onemogoča obhod kanjona po njegovem robu. Prepreke so bodisi fizične, v obliki objektov in provizorijev, ali pa le lastniške, kot so to vrtovi, omejeni z ograjami in živo mejo. Rob prepada je v večini primerov oster in nenapovedan. V prostoru ga je slutiti le po višinskem izmikanju drevesnih krošenj, ki v stopnjah izginjajo iz vidnega polja opazovalca. Kjer dreves ni, je vizualna rekonstrukcija roba težavnejša. Zato je v območjih, ki so dostopna javnosti, rob kanjona zavarovan z ograjo ali živo mejo. Tam, kjer poteka rob preko lastniških parcel, kot meja privatnih vrtov ali kmečkih dvorišč, je to zavarovanje manj dosledno. Zdi se, kot da so se ljudje pač navadili živeti s prisotno nevarnostjo.

Tako kot ni vzpostavljena obhodnost kanjona po njegovem prepadnem robu, tudi ni načrtno izoblikovana povezanost roba z njegovim ravninskim zaledjem ali mestom. Čeprav smo pogosto le nekaj metrov oddaljeni od kanjona, nam prostor v ničemer ne izda njegove prisotnosti. Pa tudi tam, kjer je rob fizično dostopen, pogosto ni možnosti za poglede na njegovo dno.

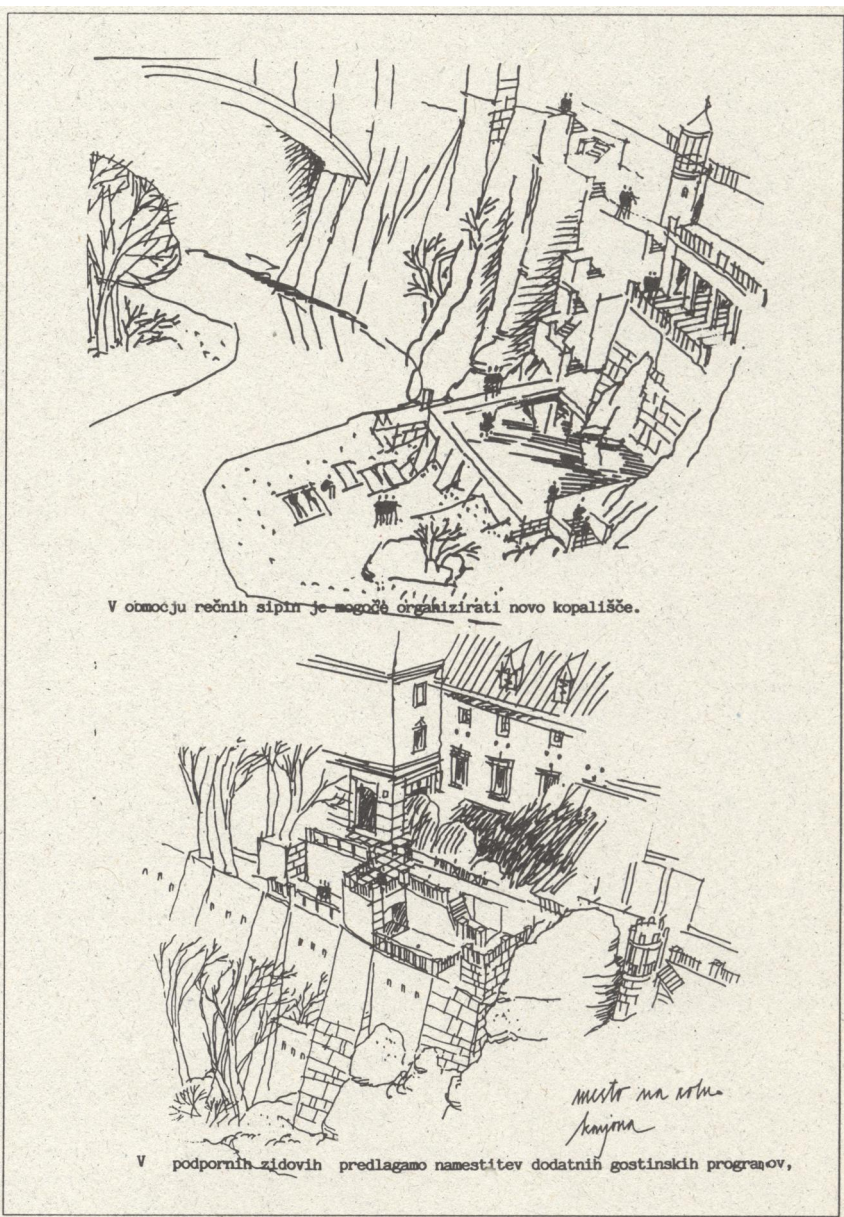
Predlog nove ureditve

Predlagam, da povsod tam, kjer je le mogoče, omogočimo prehodnost in dostopnost do prepadnega roba. V primerih, ko rob resnično fizično ni dostopen, je potrebno izoblikovati ustrezne obhode. Na ta način bomo omogočili organizacijo zvezne obhodne poti. Ob robu je potrebno v ta

namen izoblikovati širok zelen pas, proti mestu ali ravnini omejen z živo mejo, proti kanjonu pa z železno ali leseno transparentno ograjo. Za vizualno doživljanje roba bi bila idealna postavitev varovalne ograje za njegovim prelomom oziroma izven vidnega polja obiskovalca. Na ta način bi ponovno vzpostavili avtentični stik med dvema geomorfološkima elementoma oziroma vzpostavili v oblikovnem smislu pogled v "neskončnost". To je dramatičen pogled, ki gradi na paradoksu med pričakovanim in realnim. Nenadno prekinitev perspektivnih pomagal na nivoju parterja doživimo kot dramo, kot skrivnost, ki vzbuja posebna občutja in vznemirjenost.

Tako oblikovan in obhoden rob kanjona bi povezali z mestom in ravnino povsod tam, kjer že obstajajo smeri mestnih ulic ali poljskih poti, oziroma tam, kjer pozidanost še dopušča nove zelene preboje.

Na teh mestih bi izoblikovali senčnate drevorede in z živo mejo obdane ulice, ki bi omogočale preprost dostop do robne sprehajalne poti. Na iztekih teh zelenih drevoredov bi oblikovali na robu kanjona posebne vedutne točke v obliki razglednih balkonov ali paviljonov. Iz teh točk bi se spuščale, kjer je to mogoče, dostopne poti na dno kanjona. Paviljoni bi bili iz mesta vidni in značilno označeni. Celotni predlagani sistem

zelenih povezav na nivoju mestnega parterja bi tesneje kot sedaj povezal mesto s kanjonom oziroma preko oblikovnih pomagal vgradil njegovo prisotnost v zavest meščanov.

Dostopnost prvega krajinskega območja

Današnje stanje

Prvo krajinsko območje sega od elektrarne do mostu na Huje. To je najbolje ohranjeni del soteske, kjer še doživimo vso elementarnost in pestrost njenih ekoloških in vizualnih elementov. Visoko ostenje kanjona in ozkost soteske ustvarjata dramatična prostorska doživetja. Zaradi zavojev reke je mogoče doživeti kanjon le po posameznih prostorskih sekvencah, pravih notranjih "dvoranah", nad katerimi samo slutimo prisotnost nebesnega svoda. Človekovih posegov v rob kanjona skoraj ne registriamo, morda le kot motnjo v organizaciji naravnih struktur ali načetost vidnega roba. Celo most na ulici Staneta Žagarja v ta prostor ne seže s pretiranim vplivom. Poteka nekako odmaknjeno, visoko na "strehli" kanjona. Bolj nas vznemirjajo doživetja na nivoju mikroambianta. Tukaj si reka utira pot skozi številne tesni in pregrade, ki so jih izoblikovali po več metrov visoki balvani konglomerata. Ta "pokrajina" je za človeka težko prehodna in prostorsko izredno razgibana. Poseben poudarek ji daje bogato in raznoliko rastlinje, ki še pripomore k težji prehodnosti območja. To je najbolj dinamičen del celotnega kanjona in to njegovo začilnost kaže ohranjati še naprej.

Predlog nove ureditve

Navkljub želji po najvišji stopnji zaščite tega območja menim, da bi bilo smiselno vzpostaviti njegovo prehodnost že zaradi možnosti organiziranja učne poti ali zato, da bi omogočili dostop posameznim bolj zahtevnim obiskovalcem. Pot in dostopi do poti morajo zadostiti najnujnejšim funkcionalnim in varnostnim kriterijem. Vsi elementi poti naj bodo čim bolj naravni. To pomeni, da so kot taki tudi izpostavljeni morebitni porušitvi ob pojavu

višjih večletnih voda. Vsaka druga rešitev bi pomenila trajnejše posege v prostor oziroma posege, zaradi katerih bi bilo potrebno radikalne poseči v obstoječi ekološki sistem. Možno je sicer trasiranje poti tudi izven dosega stoletne vode, vendar pa izgubimo na ta način stik z neposrednim okoljem kanjonskega dna oziroma stik s tistimi prostorskimi doživetji, zaradi katerih pot načrtujemo. Pot naj bo trasirana po naravnem terenu. Povsod tam, kjer so potrebne posebne konstrukcije oziroma višeeče poti, stopnice, mostički in pomoli, naj bodo le-te postavljene v prostor lapidarno, torej prostoru vidno dodane in v lahki leseni izvedbi. Dober primer takšne rešitve vidimo na Plitviških jezerih.

Visoke vode sicer te "naprave" poškodujejo, vendar pa so lahko in hitro obnovljive. Na ta način bi bilo koristno opremiti in realizirati pot vse do elektrarne, kar bi omogočilo organiziranje krožne poti tudi po dnu soteske.

Dostopnost drugega krajinskega območja

Današnje stanje

Drugo krajinsko območje predstavlja razširjeni del soteske, ki se v območju mostu na Huje razširi v pravcati naravni amfiteater, iz katerega seže pogled celo do vrhov Kamniško-Savinjskih Alp. Tukaj je že od nekdaj vzpostavljen prehod preko Kokre, saj je to tudi edino mesto, ki dovoljuje naravni sestop do dna soteske. Pod mestom, kjer reka zavije, so se izoblikovala obsežna prodišča, na katerih je bilo nekdaj mestno kopališče. Danes je območje ekološko in vizualno močno onesnaženo. Reka se je spremenila v pravcati kanal, v katerega se vidno iztekajo odplake. Po drevesih in v grmiščih se kopiči nesnaga, ostanki PVC folije in raznovrstnih odpadkov. Takšna slika je še posebno očitna v zimskih mesecih, ko ni listja, ki bi prikrilo neljube poglede. Nekdanji leseni most na Huje je bil nadomeščen s kovinskim, z vsemi modernimi varovalnimi dodatki na dovoznih cestah. Omenjeni prizor je v globokem nasprotju sicer liričnim in blagim

pejsažem širokih travniških jezikov, ki se od reke v blagih valovih vzpenjajo proti mestu. V smeri proti prvemu krajinskemu območju je prostor razmeroma dobro urejen in opremljen z lesenimi klopmi. Moti izrazito neurejena robna zazidava in številne novogradnje, ki nasilno vstopajo v vidno polje kanjona. Izrazito negativno pa učinkuje vdor industrijskega kompleksa tovarne Sava, ki v merilu srednje krajinske scene uniči vse kvalitete obrečnega ambienta. Stik kanjona z mestom je kvalitetno oblikovan le v območju kolosalnih opornih zidov pod mestnim mostom, kjer so bili zaradi varnosti mestne arhitekture izvedeni veliki gradbeni posegi. Vendar je tudi to območje danes v slabem stanju in bi ga bilo potrebno ustrezno sanirati ter programsko in oblikovno nadgraditi.

Predlog nove ureditve

Kot splošna naloga se kaže programska in oblikovna sanacija mestne obrečne fasade. Merilo novemu rečnemu pročelju bo v območju tovarne Sava narekoval predvsem načrtovani objekt novega mostu, ki bo vnesel v prostor povsem nova razmerja. Objekt novega mostu bo po svoje najusodnejši poseg človeka v prostor kanjona. Območje bo prečkal v njegovem pejsažno najbolj občutljivem delu, saj poteka načrtovana trasa nekako po sredini prej opisanega naravnega amfiteatra. Mostni objekt bo razsekal danes enotni prostor amfiteatra v dva dela, v dva "odrezka". Skoraj ne vidim načina, da bi to lahko preprečili. Zdi se, da je v tem primeru edina rešitev v povsem novem oblikovanju prostorskih razmerij. Mostni objekt lahko postane nov, izraziti simbol prostora, ki mu je prostor na določen način prilagojen, tako kot je dvorana s kiparsko plastiko žrtvovana za doživljanje tega dela. Nevtralnega izhoda iz te situacije ni, razen odločitve za drugačen potek mostne trase. V primeru postavitve novega mostu je vprašljiva ohranitev starega mostnega objekta, čeprav gre za historično lokacijo in izročilo. Prostor namreč ne vzdrži takšnega podvajanja. Primer za to sta stari in novi Karloški most v Ljubljani. Povezave na nivoju kanjonskega dna bi bilo mogoče realizirati v obliki dvoetažnega mostu in na ta način

ustvariti v prostoru jasnejša razmerja med reko, travniškimi in prodnatimi površinami ter robovi kanjona. Robna zazidava ob mostu bi prekrila današnji kompleks Save in vnesla v prostor podobno merilo, kot se kaže pri "Evropi". Na preoblikovanih planih površinah kanjonskega dna bi bilo mogoče organizirati gostinsko ponudbo za udeležence rekreativnih programov na travi, v območju nekdanjega kopališča pa vzpostaviti novo kopališče z manjšim bazenom in možnostjo sončenja. Na vsem območju kanjonskega dna bi bila mogoča postavitev objektov izrazito kopališko-parkovnega tipa, to je objektov, ki so izrazito sezonski, provizorni in grajeni iz lesenih elementov. Sanirati bi bilo potrebno mestne dostope v sotesko ter jih programsko obogatiti. V primeru oživljenega kopališkega programa bi bilo smiselno ponuditi gostinski program tudi na "visečih" poteh pod mestnim pročeljem. Seveda je osnova za kakršno koli programsko oživitev kanjona njegova ekološka sanacija. Ta bo potrebna ne glede na to, ali se bo mesto odločilo za programsko oživitev območja ali ne. To bo potrebno storiti že zaradi čedalje strožjih sanitarno-tehničnih predpisov.

Večkrat je že bila omenjena rečna fasada mesta in njeno oblikovanje. Ob konceptu krožne poti se pojavlja zahteva po večjem programskem aktiviranju tudi tega dela mesta. Tukaj se lahko pojavijo gostinski programi, obrnjeni proti reki in navezani na sistem pešpoti in stopnišč, ki vodijo proti dnu kanjona. V ta namen je mogoče zgraditi nove terase, razgledne balkone in verande ter vzpostaviti novo arkadijsko arhitekturo na ostenju kanjona. Mestni most bi bilo mogoče preoblikovati po merilu pešca. Mogoče je njegovo prekritje (kot že nekoč), predvsem pa je potrebna postavitev nove, varnejše ograje. Izoblikovati bi morali primernejši iztek Ceste 1. maja in končno vendarle zgraditi dostojnejši mestni vhod na vstopu v Poštno ulico.

Na dnu kanjona se sanira obstoječe poti ter se jih vključi v enoten krožni sistem, ki omogoča dolge rekreativne teke in sprehode.

Tretje krajinsko območje

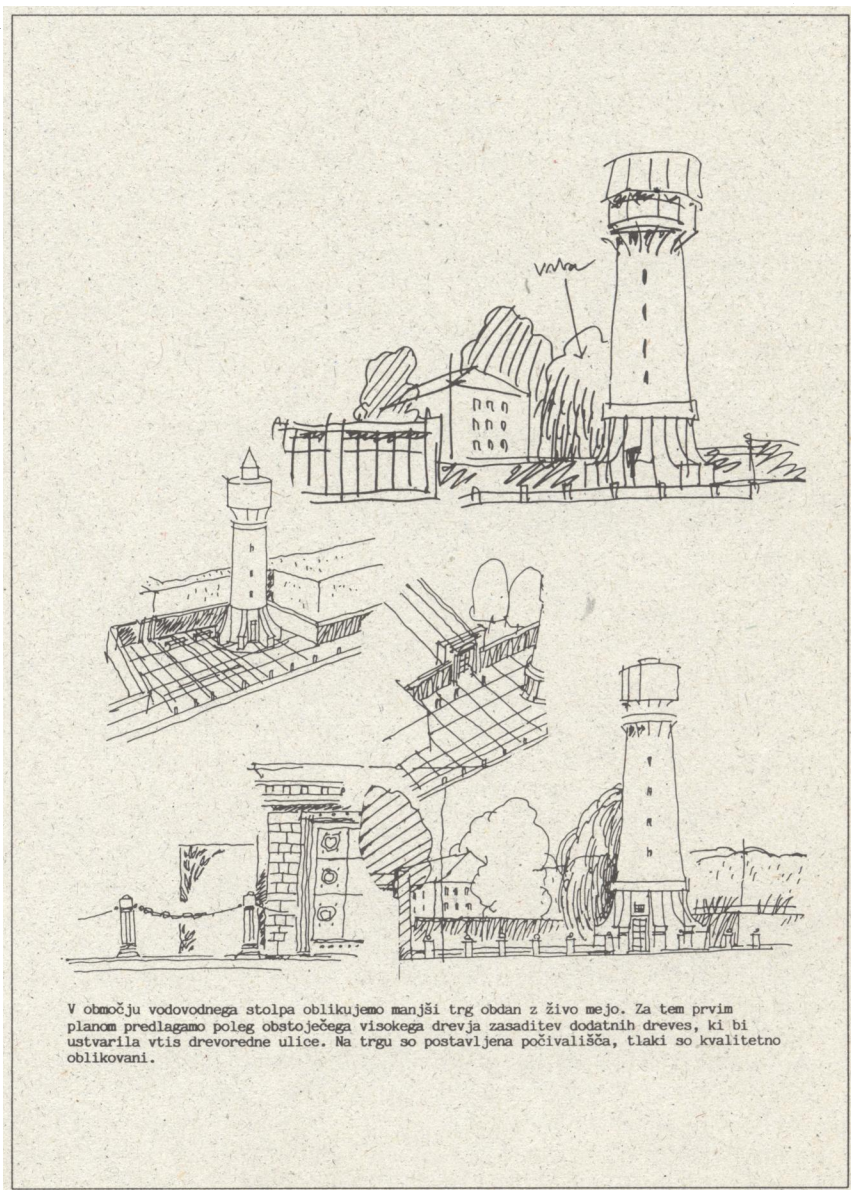
Tretje krajinsko območje sega od Poštne ulice do izliva Kokre v Savo. Posebno ob izlivu je območje že povsem preoblikovano in "urbanizirano". Programska in oblikovna ter ekološka sanacija tega območja je naloga, ki presega nivo splošne ankete in zahteva posebno obravnavo.

Ureditev Oldhamske ulice, Ceste Staneta Žagarja in nadomestnega mostu čez Kokro

Nekako sočasno z nastajanjem pričujoče ankete je potekalo projektiranje nadomestnega mostu na cesti Staneta Žagarja in rekonstrukcija

celotne vzhodne mestne vpadnice. Oblikovalska izhodišča za nadomestni most so bila izoblikovana v postopku strokovne ankete, izvedene v letu 1989, osnova za oblikovanje vpadnice pa je bil ureditveni načrt iz istega leta. Celotna poteza je oblikovana kot zelena mestna cesta, ki ohranja vse začilnosti današnjega ambienta, s tem da ga kulturno nadgrajuje. Mostni objekt je oblikovan kot mestni most, z elemeti, prilagojenimi tudi merilu pešca. S svojimi elementi in mikroambientalnim oblikovanjem poudarja prehod preko kanjona Kokre kot izrazitega in posebnega krajinskega fenomena.

prof. Peter Gabrijelčič, dipl. inž. arh., FAGG
- Fakulteta za Arhitekturo, Ljubljana

V območju vodovodnega stolpa oblikujemo manjši trg obdan z živo mejo. Za tem prvim planom predlagamo poleg obstoječega visokega drevja zasaditev dodatnih dreves, ki bi ustvarila vtis drevoredne ulice. Na trgu so postavljena počivališča, tlaki so kvalitetno oblikovani.